

Kiertokirje N:o 236

Koskee uutta vuotasäännöstelyä.

Kansanhuoltopiirien toimistoille ja kansanhuoltolautakunnille.

Valtioneuvosto on kuluneen toukokuun 11 päivänä tekemällään päätöksellä kumonnut vuotien säännöstelystä 17 päivänä joulukuuta 1942 antamansa päätöksen ja antanut uuden päätöksen samasta asiasta. Toukokuun 31 päivänä on kansanhuoltoministeriö antanut päätöksen, joka sisältää tarkempia määräyksiä vuotien säännöstelystä. Seuraavassa selostetaan uudella vuotasäännöstelypäätöksellä aikaisempaan tehdyt muutokset.

Luovutusvelvollisuus.

Eläimen haltija on edelleenkin velvollinen luovuttamaan vuoden ostokuittia vastaan 30 vuorokauden kuluessa teurastuksesta lukien. Milloin eläin luovutetaan teuraseläimeksi, on eläimen luovuttajalla uuden päätöksen mukaan oikeus saada vuota takaisin vain siinä tapauksessa, että hän toimittaa ostajalle kansanhuoltolautakunnan antaman todistuksen siitä, että hän on oikeutettu saamaan valmistusluvan kysymyksessä olevaa vuotaa varten (Vnp. 3 § 1 mom.)

Kansanhuoltolautakunnille toimitetaan edellä tarkoitetun todistuksen antamista varten erityisiä lomakkeita. Nämä kirjoitetaan kahtena kappaleena, joista toinen annetaan karjanomistajalle ja toinen jää lautakunnalle (Khmp. 16 §).

Tuottajan omaan käyttöön sallittu vuotamäärä.

Huomattavin muutos uudessa vuotapäätöksessä entiseen verrattuna on n.s. tuottajan oman osuuden määräämisperusteissa. Entinen viidenneksen järjestelmä on kumottu ja laskuperusteeksi otettu karjanomistajan perheenjäsenten ja hänen maataloutensa vakinaiseen työväkeen kuuluvain henkilöiden sekä hänen ruokinnassaan ole-

vien hevosten lukumäärä. Täten on poistunut paljon arvostelua herättänyt suuriperheisiin pienkarjanomistajiin kohdistunut n.s. viidenneksen järjestelmän sisältämä haitta. Valtioneuvoston päätöksen mukaan kansanhuoltoministeriö määrää vuodeksi kerrallaan, kuinka suurelle määrälle valmistuslupia saadaan antaa. Kansanhuoltoministeriö on määrännyt, että edellä tarkoitettu vuosi lasketaan heinäkuun 1 päivästä kesäkuun 30 päivään sekä, että perheenjäsenten, vakinaiseen työväkeen kuuluvain henkilöiden ja hevosten lukumäärä huomioidaan k.o. vuoden aikana sen suuruisena kuin se on ollut vuoden alussa eli heinäkuun 1 päivänä (Khmp. 3 §). Vuoden kuluessa käytettäväksi sallitut pistemäärät kansanhuoltoministeriö on vahvistanut seuraaviksi: karjanhaltijan perheen 5 vuotta täyttänyttä jäsentä kohden 10 pistettä, alle 5-vuotiaista perheen jäsentä kohden 7 pistettä, maatalouden vakinaiseen työväkeen kuuluvaa henkilöä kohden 10 pistettä sekä 3 vuotta täyttänyttä hevosta kohden 7 pistettä. Työväen osalta on vuodanvalmistuslupien antaminen näinollen rajoitettu vakinaiseen työväkeen. Tilapäistyöntekijöilleen ja vakinaisen työväkensä niille perheenjäsenille, jotka eivät ole tilalla vakinaisessa työssä, karjanomistaja ei siis ole oikeutettu valmistuslupia saamaan.

Pienkarjanomistajat, varsinkin yhden ja kahden lehmän omistajat, tuottavat normaalisesti vuotaa vähemmän kuin heidän käyttöoikeutensa olisi. He saavat näin ollen yleensä valmistusluvan kaikelle tuottamalleen vuodalle ja niiden perheenjäsenten osalta, joille oma vuota ei riitä, jäävät samaan asemaan jalkinehuollossa kuin tavallinen kuluttajaväestö, t.s. vaatetuskortin ja vakuutusostolupien varaan.

Kun karjanomistajatalouksien jalkinehuolto on uuden vuotapäätöksen kautta tullut kokonaan järjestetyksi oman tuotannon avulla, ovat vaatetuskortit tältä osaltaan käyneet tarpeettomiksi. Jotta näin vapautuneita vaatetuskortin pisteitä ei voitaisi käyttää tekstiilituotteiden ostoon, on vuotapäätöksessä määrätty, että vuoden valmistuslupaa antaessaan kansanhuoltolautakunnan tulee irroittaa vuoden omistajan, hänen perheensä jäsenen tai vakinaiseen työväkensä kuuluvan vaatetuskortista jokaista valmistuslupan 5 pistettä kohden 4 vaatetuskortin pistettä. Vuoden omistajan hyväksi lasketaan täten 20 % suuruisen piste-hyvitys (Khmp. 3 § 1 mom). Myönnettäessä valmistuslupa hevosen osalta ei vaatetuskortin pisteitä luovuteta.

Valmistuslupien antamisessa on vielä eräs tärkeä seikka huomattava. Jonkun vuoden osalta ehkä säästyneitä pisteitään karjanomistaja ei ole oikeutettu käyttämään hyväkseen toisena vuotena. Oikeus valmistuslupien saamiseen rajoittuu siis aina kunakin vuotena (heinäkuun 1 päivästä kesäkuun 30 päivään) tuotettuun vuotamäärään niissä rajoissa, mitkä kysymyksessä olevan vuoden alussa todettu henkilöiden ja hevosten lukumäärä asettaa.

Siitä, minkälaisista nahkaa mistäkin vuotalajista saadaan valmistaa, ovat voimassa entiset määräykset. Yli 22 kiloa tuoreena tai yli 11 kiloa kuivattua painavan sonninin tai härän vuodasta saadaan siis valmistaa vain valjasnahkaa ja 15—22 kiloa tuoreena tai 7,5—11 kiloa kuivattuna painavasta vain valjas- tai pohjanahkaa. Muun nautaeläimen vuodasta, joka painaa tuoreena yli 15 kiloa tai kuivattuna yli 7,5 kiloa saadaan valmistaa joko valjas- tai pohjanahkaa.

Valmistuslupa kirjoitetaan edelleenkin samolle lomakkeille (E 250) kuin tähänkin asti. Kansanhuoltolautakuntien ei kuitenkaan enää tarvitse lähettää lupan B kappaletta Nahkatehtaitten Hankinta Oy:lle.

Ostokuponki.

Kuten nykyisenkin vuotapäätöksen mukaan karjanomistaja on myöskin uuden päätöksen mukaan oikeutettu vuoden valmistuslupan asemesta saamaan nahkavalmistajien ostokupongin, jota vastaan hän saa kauppalikkeesta hankkia nahkaa tai

jalkineita ja työkintaita taikka valjaitten korjausnahkaa. Valjaiden tai valjasosien hankkimista varten ei kuitenkaan kirjoiteta tavallista ostokuponkia (E 183 a) vaan valjaskuponki, mikäli lautakunnilla niitä on käytettävissään (Khmp. 8 §). Ellei lautakunnalla ole valjaskuponkeja ja hevosenomistaja haluaa käyttää hevospisteensä, on hänen tällöin tyydyttävä valmistuslupan ottamiseen, mikäli hänellä on vuotia tarkoitukseen käytettävissä.

Ostokuponkia (E 183 a) koskevia määräyksiä on myös muutettu sikäli, että kuponki kirjoitetaan uuden päätöksen mukaan vain kahtena kappaleena, B ja C (Khmp. 9 §), joista C jää lautakunnalle. Siksi kunnes uudet kupongit ennätetään painattaa ja jakaa lautakunnille, saadaan käyttää entisiä kuponkilomakkeita siten, että kupongin A-kappale lautakunnassa irroitetaan eikä sitä anneta kupongin saajalle. Ostokuponkia E 183 a ei kuitenkaan saada käyttää silloin, kun on kysymyksessä sellaisten jalkineiden hankkiminen, joista vaaditaan vakuutusostolupa. Näitä varten painatetaan eri lomakkeet. Kun niitä tulaa tilityksissä käsittelemään vakuutusostolupien tapaan, annetaan niiden käytöstä ohjeet lomakkeita kh-lautakunnille lähetettäessä.

Kansanhuoltoministeriö määrää kulloinkin erikseen ne valmisteet, joiden hankkimista varten ostokuponki saadaan antaa (Khmp. 12 §). Heinäkuun 1 päivästä alkaen saadaan ostokuponki antaa nahan, työkintaiden, saappaiden, lapikkaiden sekä muiden jalkineiden, ei kuitenkaan kumijalkineiden, hankkimiseen. Kupongilla hankittavien valmisteiden pistemäärät ovat samat kuin voimassa olevat nahkatarvikkeiden jakelupistemäärät. Valjasnahan piste-arvo on erikseen vahvistettu 13 pisteeksi kilolta (Khmp. 13 §) sekä valjaiden ja valjasosien pisteet on määritelty erikseen kansanhuoltoministeriön päätöksen 15 §:ssä.

Samoin kuin valmistuslupia annettaessa irroitetaan ostokuponkiakin annettaessa vastaavasti asianomaisesta vaatetuskortista 4 pistettä jokaista ostokupongin 5 pistettä kohden, t.s. 80 % ostokupongin pistemäärästä. Annettaessa hevosen osalta ostokuponki valjasnahan tai valjaskuponki valjaiden taikka valjasosien hankkimista varten, ei vaatetuskortin pisteitä tällöin luovu-

teta. Jos ostokuponki annetaan sellaisten jalkineiden hankkimista varten, joita luovutettaessa on voimassa olevien määräysten mukaan otettava myös vaatetuskortin vastaava erikoiskuponki, ostokupongin saajan on omasta, perheensä jäsenen taikka vakiutiseen työväkeensä kuuluvan henkilön vaatetuskortista annettava kansanhuoltolautakunnalle pisteiden lisäksi kysymyksessä oleva erikoiskuponki (Khmp. 8 §).

Kun ostokuponki annetaan samoin edellytyksin kuin valmistuslupakin, seuraa tästä, että ostokuponkia ei saa antaa, ellei asianomainen ole luovuttanut kysymyksessä olevan vuoden aikana vuotia ostokuittia vastaan, eikä sitä voida antaa suuremmalle pistemäärälle kuin vuotia on luovutettu. (Khmp. 8 §).

Ostokupongin antamisessa on vielä huomattava, että jalkineiden hankkimista varten annettavaan ostokuponkiin ei saa merkitä muita tarvikkeita sekä, että valjaille ja valjasosille aina annetaan valjaskuponki eikä E 183 a. Milloin kuponki annetaan valjaiden korjausnahan hankkimiseen, ei kuponkiin saa merkitä muita tarvikkeita. Jos ostokuponvilla hankitaan nahkaa tai työkinaita, ei kupongin pistemäärästä saada enempää kuin kolmannes käyttää pohjana-han hankkimiseen (Khmp. 15 §).

1. 7. 1945 käyttämättä olevat pisteet.

Jos karjanhaltijalla on uuden vuotapäätöksen 1. 7. 45 voimaan tullessa kansanhuoltolautakunnassa pidettävällä vuotapistetilillä vuodanluovutus-pisteitä, joiden osalta ei ole otettu valmistuslupaa tai ostokuponkia, on karjanhaltija oikeutettu joulukuun 31 päivään 1945 mennessä saamaan kansanhuoltolautakunnalta vastaavan ostokupongin. Valmistuslupaa ei siis tältä osalta voida antaa. Ostokuponkia annettaessa ei tällöin vaadita vaatetuskortin pisteitä.

Jos karjanomistajan vuotapistetili uuden järjestelmän voimaan tullessa 1. 7. 1945 osoittaa myönnetyn omaan käyttöön valmistuslupia tai ostokuponkeja yli sallitun määrän, ei tätä pistevajausta kuitenkaan vähennetä (1. 7. 45 jälkeen) hänelle uuden järjestelmän mukaan tulevasta oikeudesta valmistuslupien tai ostokuponkien saamiseen, vaan pistetili katsotaan päättyneeksi säästötä.

Siitos- tai pitoeläinten myynnistä saatavat pisteet.

Siitoseläinten myynnistä saatavista vuodanluovutus-pisteistä ovat voimassa entiset määräykset. Uutta ovat määräykset pitoeläinten myynnistä Lapin ja Oulun läänin v. 1944 evakuoituna olleelle alueelle. Milloin nautaeläin, vuotta vanhempaa sonnia luukuunnottamatta, tai lammas on säännöstelymääräysten mukaisesti luovutettu pitoeläimeksi sellaiselle henkilölle, joka v. 1944 edellä mainitulla alueella toimeenpannun väestön siirron johdosta on menettänyt sanottuja eläimiä, ja eläin hankitaan käyttöä varten sanotulla alueella, luetaan eläimen luovuttajan hyväksi luovuttamansa eläimen vuoden pistearvo samoin kuin siitoseläinten luovuttajallekin, vaikka eläin ei täytäkään niitä ehtoja, mitkä siitoseläinten osalta ovat voimassa, eikä eläimen omistaja ole karjantarkastusyhdistyksen jäsen. Eläimen luovuttajan ei tällöin myöskään tarvitse jättää kansanhuoltolautakunnalle muita todistuksia kuin mitä hänen on jätettävä saadakseen lasketuksi hyväkseen lihanluovutusta sanotun eläimen osalta (vrt. KHM:n kiertokirje N:o 186/15. 5. 1945).

Vuotapistet lasketaan tällöin e.m. kansanhuoltoministeriön päätöksen 6 §:n 3 momentin mukaisesti: lehmä 80 pistettä, mulikka 55 pist., sänkiäinen 25 pistettä, vasikka 12 pistettä ja lammas 10 pistettä. Tämän jälkeen tehdään ne mahdolliset pistevähennykset, jotka on määrätty 7 §:n 1 momentissa.

Turkisten värjäysluvut.

Jos jo muokatun (vasikan, lampaan tai vuohen) turkisinahan värjäyttäminen halutaan suorittaa, on siihen saatava kansanhuoltolautakunnan lupa (Vnp. 17 §). Luvan saa antaa se kansanhuoltolautakunta, joka on antanut valmistuslupankin sanotulle nahalle.

Perheenjäsenet ja vakinaiset työntekijät.

Eräissä tapauksissa saattaa tulla tulkinan alaiseksi, kutka lasketaan karjanomistajan perheenjäseniksi. Kun valtioneuvoston päätös kuitenkin tuntee vain käsitteet vuodanomistaja ja karjanhaltija, seuraa tästä, että vielä perheeseen kuuluvat lapset, jotka osankin vuotta, kuten esim. opiskeli-

jat, asuvat vanhempiensa luona, on katsottava perheenjäseniksi.

Vakinaiseksi työntekijäksi saadaan laskea vain karjanhaltijan maataloudessa vakinaisesti työskentelevä, mutta ei muita työntekijöitä. Jos syntyy epätietoisuutta siitä, milloin työntekijä on katsottava vakinaiseksi, on kysymys ratkaistava harkinnan perusteella. Pääperiaatteena on pidettävä, että vuosisopimuksen perusteella työskentelevä ja yleensä sellainen työntekijä, jonka työsuhdetta on pidettävä jatkuvana, katsotaan vakinaiseksi. Sen sijaan päivätyöläiset ja kiireisimpinä työaikoina kesällä pidettävät työntekijät, vaikka työsuhde olisi tarkoitettukin kestävänsä esim. muutaman kuukauden, on laskettava tilapäistyöntekijöiksi.

Mielisairaaloiden, kunnalliskotien ym. hoitolaitosten, joilla on maatila, sellaisiin pottilaisiin ja hoidokkeihin, jotka säännöllisesti osallistuvat tilan töihin, voidaan soveltaa vakinaisia työntekijöitä koskevia määräyksiä.

Valjaskuponkien antaminen eräissä tapauksissa.

Jos valjaskuponkia haluaa sellainen hevosomistaja tai haltija, jolla ei ole muita pitoeläimiä eikä siis myöskään tuota vuotaa, on valjaskuponkien antamisesta noudatettava entisiä määräyksiä. Niitä annetaan siis harkinnan perusteella. Kun sellainen karjanomistaja, jolla on vain yksi hevonen, saa vuodessa hevostaan varten 7 pisteen arvosta valjasosia, mutta esim. rahkeista menee 11 pistettä, ei hän voisi saada koskaan rahkeita, jos pisterajoitusta ehdottomasti noudatettaisiin. Tällaisissa tapauksissa on toisinaan annettava myöskin sellaisia valjaskuponkeja, joiden pistearvo on yli 7 pistettä. Tällöin karjanomistajalle ja

hänen perheenjäsenilleen myönnetään vastaavasti vähemmän valmistuslupia tai ostokuponkeja ja ylitys saadaan täten peitettyksi.

Karjanhaltijan vuotapistetilin pitäminen.

Luetteloa karjanhaltijan vuoden luovutuksista ja hänen saamistaan valmistusluvista ja ostokupongeista pidetään lomakkeella E 126 e tai E 126 f.

Jotta kansanhuoltolautakunnissa voitaisiin helposti milloin tahansa todeta karjanomistajan vuodenvalmistuslupien tai ostokuponkien käyttöoikeus, on kh-lomakkeeseen E 126 e sitä varten varatulle paikalle heti lomakkeiden saavuttua tehtävä merkinnät perheen jäsenten, vakinaisen työväen ja 3 vuotiaiden hevosten lukumääristä, laskettava pistemäärät ja merkittävä ne lomakkeeseen. Kun tämä työ on suoritettu, on vuoden aikana milloin tahansa karjanomistajan vuodankäyttöoikeus selvillä ja valmistuslupa voidaan sitä pyydettyä viivytyksettä antaa, jos asianomaisella on siihen oikeus. Merkinnät vuoden luovutuksista tehdään edelleenkin sarekkeeseen 21 ja annetuista valmistusluvista tai ostokupongeista sarekkeeseen 22. Milloin karjanhaltijalle annetaan valmistuslupa, merkitään sen pistearvo myöskin sarekkeeseen 21, kuten tähänkin saakka on menetelty. Jos taas on annettu ostokuponki, merkitään sen pistearvo, kuten ennenkin, vain sarekkeeseen 22, mutta ei 21:een. Jotta hevosten osalta annettujen valjaskuponkien tai valjaitten korjausnahan ostokuponkien jakelua voitaisiin helposti tarkkailla, on syytä menetellä siten, että näiden kuponkien myöntämisestä sarekkeella 22 osoittavien pistelukujen viereen merkitään esim. kirjain "v" tai alleviivataan vastaava merkintä esim. punakynällä.

v.t. Osastopäällikkö: *Reino Laaksonen.*

Toimistopäällikkö: *Aarne Heliö.*

470014